

YENİ TÜRK CEZA KANUNU'NDA ERTELEME KURUMU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hüseyin DENİZHAN*

1. Kavram

“Erteleme”, Arapça “tecil” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Erteleme, “başka zamana bırakmak”¹ şeklinde açıklanırken, tecil kelimesi de, “sonraya bırakma, belli bir zamana kadar geciktirme” anlamında kullanılmıştır.²

Çağdaş ceza hukukunda, cezanın amacının genel ve özel önleme olduğu ileri sürülmüştür. Kişinin cezalandırılması sonucunda, cezanın korkutucu özelliği ile suç işlenmesi önlenirken, diğer yandan da, suçlu uslandırılarak onun resosyalizasyonu sağlanmaktadır.³

Mahkemece hükmolunan cezanın infazının ertelenmesi, deneme süresi boyunca hükümlüyü tehdit altında tutar. Tehdit altında kalan hükümlü, kendi kendini ıslah edip, cezaevine düşmekten ve toplum tarafından kınanmaktan kurtulmuş olur. Bundan dolayı, erteleme kurumunun bir uslanma karinesine dayandığı da ileri sürülmüştür.⁴

Öte yandan, özgürlüğü bağlayıcı cezaların korkutucu nitelikleri sayesinde genel önleme yönüyle etkin olduğu kabul edilirken, özel önleme işlevi itibarıyla ise cezaların etkinliği kuşkuyla karşılanmıştır.

* Hakim.

¹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, İkinci Baskı, Ankara 2000, s. 338.

² Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 9. Baskı, Ankara 1990, s. 1258.

³ Kayıhan İçel, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönden Değerlendirilmesi”, *Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu*, (22-26 Mart 1976), İstanbul, 1977, s. 321.

⁴ Faruk Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler*, C. I, Ankara 1993, s. 745-746.

2. Tarihsel Gelişim

Hükümlülerin uslandırılarak topluma kazandırılmaları, XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Batı Avrupa'da üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur.⁵ XIX. yüzyılın ikinci yarısından bu yana, ceza kavramında ve güvenlik tedbirlerinde önemli gelişmeler görülmüştür. Cezanın amaç ve nitelikleri konusunda yeni görüşlerin ortaya çıkması ve çağdaş ceza hukukunun faydacı yönünün benimsenmiş bulunması, yepyeni düşünce ve kurumları ortaya çıkarmıştır.

Erteleme, ilk ve orta çağda bulunmayıp, son çağlarda ortaya çıkan bir kavramdır.⁶ Ancak, modern anlamında olmasa bile, erteleme benzeri uygulamalara ortaçağda da rastlanmıştır. Avrupa ülkelerinde, XIX. yüzyılın sonlarında kanunlarda düzenleme konusu olmaya başlayan erteleme kurumunun yaygınlaşarak uygulanması XX. yüzyılda olmuştur.⁷

Osmanlı Devleti'nin ceza mevzuatında erteleme kurumu bulunmamaktaydı. Her ne kadar, padişahlar tarafından özel ve genel nitelikte aflar çıkarılmış ise de, bunların çağdaş anlamda bir erteleme olmadığı açıktır.⁸

Ertelemenin ceza hukuku sistemimize girişi, 1926 yılında İtalyan Ceza Kanunu'nun iktibasıyla olmuştur. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (765 sayılı TCK) ertelemeyi müstakil bir fasıl olarak 89-95. maddeleri arasında düzenlemiştir. Erteleme konusundaki ikinci düzenleme, 13.07.1965 tarih ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un (CİHK) 6. maddesi ile yapılmıştır. Anılan kanundaki erteleme ile ilgili ilk değişiklik 03.05.1973 tarihli ve 1712 sayılı Kanun'un 1 ve 4. maddesi ile yapılarak, 6. madde değiştirilmiş, kanuna ertelemeyle ilgili olarak geçici 1 ve 9. maddeleri eklenmiştir. İkinci değişiklik, 3506 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile CİHK'nın 6. maddesinde yapılmıştır. İnfaz hukukunda özel bir düzenleme olan CİHK'nın erteleme hükümleri karşısında, artık genel hüküm olan TCK'nın 89 ve 90. maddeleri uygulanamaz hale gelmiştir.

5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 12/b maddesi ile 765 sayılı TCK bütün ek ve deği-

⁵ K. İçel, 1977, s. 321.

⁶ Faruk Erem, Türk Ceza Hukuku, Cilt II, Genel Hükümler, AÜHF Yayınları No: 285, Ankara 1971, s. 289.

⁷ Ayhan Önder, Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler (Mukayeseli Hukukta ve Hukukumuzda), İstanbul, 1963, s. 19.

⁸ A. Önder, 1963, s. 59.

şiklikleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. CİHK ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirleri Hakkında Kanun'un (CGTİHK) 122. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, 765 sayılı TCK ile CİHK'daki erteleme ile ilgili hükümler yürürlükten kaldırılmıştır.

Bugün, yürürlükteki erteleme ile ilgili genel hüküm 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (5237 sayılı TCK) *"hapis cezasının ertelenmesi"* başlıklı 51. maddesidir. Bunun yanı sıra, 12-18 yaş grubundaki çocuklar hakkında uygulanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 19. maddesinde *"kamu davasının açılmasının ertelenmesi"*, 23. maddesinde ise *"hükümün açıklanmasının geri bırakılması"* başlıklı düzenlemeler bulunmaktadır.

Erteleme konusundaki bu genel hükümler dışında, bazı özel kanunlarda da ertelemeyle ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 47/ A maddesi,
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13/1. maddesi,
- 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 12. maddesi,
- 1072 Sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makineleri Hakkında Kanun'un 2/3. maddesi.

Ayrıca, ertelemeyle ilgili olarak çıkarılan özel kanunlarda bulunmaktadır. Bunlar:

- 21.12.2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun,
- 28.8.1999 tarihli ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun.

5237 sayılı TCK'nın *"özel kanunlarla ilişki"* başlıklı 5. maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacaktır. Ancak, 5349 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6. maddesi ile 5237 sayılı TCK'ya geçici 1 madde eklenmiştir. Bu maddeye göre, diğer kanunlarda 5237 sayılı TCK'ya aykırı hükümler, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılmaya ve en geç 31.12.2006 tarihine kadar uygulanacaktır. Söz ko-

nusu bu değişiklikler yapılıncaya kadar, özel kanunlardaki erteleme ile ilgili düzenlemeler uygulanmaya devam edilecektir.

3. Amaç

Erteleme, ceza olmadığı halde ceza sistemini tamamlayan bir kişiselleştirme kurumudur.⁹ Kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların sakıncalarının giderilmesi amacıyla öngörülen düzenlemelerin en gelişmiş ve en çok uygulananıdır.¹⁰

Erteleme, cezanın infaz şekline değil, hükümlü ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin maddi kapsamına yöneliktir. Hükümlünün kişiliği ve işlediği suç gözetilerek uygulanması nedeniyle de usul hukukuna değil, maddi ceza hukukuna ait bir kurumdur.¹¹

Erteleme kurumu geçirdiği evrim süreci sonunda, artık birkaç amaca birden hizmet eder hale gelmiştir.

Ertelemenin en başta gelen amacı, iyi bir ceza siyaseti aracı olmasıdır. Bir taraftan hükümlünün iyi halli davranışı sonucunda kalan ceza infaz edilmezken; iyi hallilik bulunmaması durumunda da ceza tehdidi ile cezanın “özel önleme” amacı sağlanmaktadır. Ertelemenin ikinci amacı, cezanın kişiselleştirilmesinde önemli bir aşama olması iken; son amaç ise kısa süreli hapis cezalarının sakıncalarını önlemek hususunda en etkin çözümlerden biri olmasıdır.¹²

4. Çeşitleri

Erteleme, hükmolunduğu aşamaya göre, yeni bir suç işlenmesi durumunda kamu davasının açılmamasını, duruşmanın yapılmamasını, mahkumiyet kararı verilmemesini; hüküm verilmiş ise de, mahkumiyetin meydana gelmemiş sayılmasını sağlamaktadır.

Erteleme kurumunun genel tanımından da anlaşılacağı üzere, bu kavramın, “kamu davası açılmasının ertelenmesi”, “duruşmanın ertelenmesi”, “hükümün açıklanmasının ertelenmesi” ve “cezaların infazının ertelenmesi” olmak üzere farklı biçimde uygulamaları bulunmaktadır.

⁹ A. Önder, 1963, s. 59.

¹⁰ Eralp Özgen, *Ceza ve Ceza Muhakeme Hukuku Bilgisi*, Eskişehir, 1988, s. 91.

¹¹ F. Erem, 1993, s. 746; A. Önder, 1963, s. 91-92.

¹² F. Erem, 1993, s. 746.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, kamu davasının açılmasında ihtiyarilik ilkesinin kabul edildiği sistemlerde uygulanır. Bu sistemde, iyi halli olan fail hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı belirli bir süre için kamu davasını açmamakta; bu süre içinde iyi halliliği devam eden ve yeni bir suç işlemeyen fail hakkında artık kamu davası açmaktan vazgeçilmektedir.¹³ ÇKK'nın 19. maddesinde "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" hali düzenlenmiştir.¹⁴

Duruşmanın ertelenmesinde ise, kamu davası açılan sanıkta bulunan bazı özellikler nedeniyle açılmış olan davaya devam edilmemekte, aranan koşulların gerçekleşmesi durumunda artık dava düşürülerek yargılamaya son verilmektedir.

Hükmün açıklanmasının ertelenmesinde, yapılan yargılama sonunda suçu sabit görülen kişi hakkında bazı koşulların varlığı nedeniyle hüküm verilmesi ertelenmekte ve öngörülen koşullara uyulması halinde de mahkumiyet hükmü verilmesinden tamamen vazgeçilmek-

¹³ Kayıhan İçel, Füsün Sokullu-Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih Selami Mahmutoglu, Yener Ünver, *Yaptırım Teorisi*, 1. Bası, İstanbul, Nisan 2001, s. 383.

¹⁴ Kamu davasının açılmasının ertelenmesi

Madde 19. (1) Fiil için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı üç aydan fazla ve iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını veya adli para cezasını gerektirir ise, Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra şüpheli hakkında açılacak kamu davası;

- a. Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması,
- b. Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,
- c. Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

Koşullarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde, beş yıl süreyle ertelenebilir. Bu fıkranın (d) bendindeki koşul çocuğun ailesinin veya kendisinin ekonomik durumunun elverişli olmaması hâlinde aranmayabilir.

2. Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın uygulanması, çocuk hâkiminin onamasına bağlıdır. Bu husustaki karar beş gün içinde verilir.

3. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olmadığı takdirde, kovuşturmayla yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkumiyet hâlinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemeyiz.

4. Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

5. Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş çocuk bakımından, birinci fıkrada öngörülen hapis cezasının üst sınırı üç yıl (üç yıl dahil) olarak uygulanır.

tedir.¹⁵ ÇKK'nın 23. maddesinde "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" düzenlenmiştir.¹⁶

¹⁵ K. İçel, F. Sokullu-Akıncı, İ. Özgenç, A. Sözüer, F.S. Mahmutoglu, Y. Ünver, 2001, s. 384.

¹⁶ Hükmün açıklanmasının geri bırakılması

Madde 23- 1. Çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda belirlenen ceza, en çok üç yıla kadar (üç yıl dâhil) hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

a. Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması.

b. Çocuğun yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaat gelmiş olması.

c. Çocuk hakkında, kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları itibarıyla bir cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi.

d. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi. Suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi hâlinde, mahkemece takdir edilecek bir miktarda paranın bir defada Maliye veznesine yatırılması. Ancak bu koşul, çocuğun ailesinin veya kendisinin ekonomik durumunun elverişli olmaması hâlinde aranmayabilir.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi hâlinde, çocuk, beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulur. Bu süre içinde çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesine, belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanlaşımı durur.

4. İkinci fıkranın (d) bendinde belirtilen koşulun yerine getirilememesi hâlinde; denetimli serbestlik süresince sanığa aşağıdaki yükümlülüklerden biri yüklenerek, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir:

a) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aylık taksitler hâlinde ödenerek tamamen giderilmesi.

b. Suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi hâlinde, mahkemece takdir edilecek miktarda paranın aylık taksitler hâlinde Maliye veznesine yatırılması.

5. Denetimli serbestlik süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olmadığı ve yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, davanın düşmesine karar verilir.

6. Çocuğun denetimli serbestlik süresi içinde işlediği hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç nedeniyle mahkum olması veya yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde, mahkemece geri bıraktığı hükmü açıklar. Ancak mahkeme, yükümlülüklerin yerine getirilme durumunu göz önünde bulundurarak, çocuk hakkında belirlenen cezada yarı oranına kadar indirim yapabilir.

7. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

8. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

Cezaların infazının ertelenmesinde de, sanık hakkında verilen cezanın infazı belirli bir süre ile ertelenmekte, öngörülen sürenin iyi halli olarak geçirilmesi durumunda da mahkum olunan ceza infaz edilmiş ya da mahkumiyet esasen vaki olmamış kabul edilmektedir.¹⁷

5237 sayılı TCK, yukarıda incelenen dört erteleme çeşidinden biri olan “*cezaların infazının ertelenmesi*”ni düzenlemekle beraber, öngörülen deneme süresinin iyi halli olarak geçirilmesine bağlanan hukukî sonucu “*cezanın infaz edilmiş sayılması*” olarak kabul etmiştir.¹⁸

2. Erteleleme Hakkındaki Görüşler

Bugün birçok ülke ceza kanunlarında kabul edilmiş olan erteleme kurumu, ortaya çıktığından bu yana doktrinde tartışılmıştır. Bu konu hakkında olumlu görüşler olduğu gibi, olumsuz görüşlerde bulunmaktadır.

A. Olumlu Görüşler

Ertelemenin lehinde olanlar, özgürlüğü bağlayıcı cezaların sakıncaları üzerinde ısrarla durmuşlardır. Bunun nedeni, ortaya koydukları sakıncaların kaldırılabilmesinin yollarından biri olarak erteleme kurumunu göstermiş olmalarıdır.

İlk ileri sürülen sakınca, kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların ıslah edici olmamasıdır. Gerçekten, birkaç gün veya birkaç ay cezaevi ortamında kalmak, psikolojik ve pedagojik olarak cezanın ıslah etme amacını da ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle, kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar sakıncalı olup; bu sakıncalar erteleme ile ortadan kaldırılmaya çalışılır.¹⁹

Özgürlüğü bağlayıcı cezaların korkutucu olma özelliği daha çok manevidir. Aşırı suçlu kişiliği olanların cezaevine girme korkusu az olmakta ya da hiç bulunmamakta iken, dürüst bir kişi için sırf cezaevine girmiş olma lekesi bile cezaevinde kapalı kalmaktan daha korkutucu olabilir. Dürüst kişiler için, cezanın genel önleme özelliği bu korkudan kaynaklanır. Böylece, cezası ertelenen dürüst kişilerin cezaevine girerek

¹⁷ K. İçel, F. Sokullu-Akıncı, İ. Özgenc, A. Sözüer, F.S. Mahmutoglu, Y. Ünver, 2001, s. 384.

¹⁸ 765 sayılı TCK'nın 95/2. maddesine göre ise ertelenen suç “vaki olmamış” kabul edilmektedir.

¹⁹ F. Erem, 1993, s. 746; A. Önder, 1963, s. 79.

suç işlemeyi önleyen korkularının yok olması engellenmiş olur.²⁰ İlk kez suç işleyen hükümlülere verilen bu ikinci şans, onların bir daha suç işlemelerini ve birer suç makinesine dönüşmelerini önlemiş olacaktır.²¹

Erteleme kurumu, özellikle kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların hükümlüler üzerindeki olumsuz etkilerini önler. Bir yönüyle, cezaevinin kalabalıklaşması önlenirken, diğer yandan da devlet gereksiz masraflar yapmaktan kurtulacak, cezaevinin suçlu üzerindeki olumsuz psikolojik etkileri de önlenmiş olacaktır.²²

Özgürlüğü bağlayıcı cezaların infazı, hükümlüyü ailesinden, iş yerinden ve çevresinden uzaklaştıracağından, zorunluluk olmadıkça kapalı yerde infaz yoluna başvurulmamalıdır. Erteleme ile hükümlü cezaevine konulmadan, cezanın korkutucu etkisi sürdürülebilecektir.²³

B. Olumsuz Görüşler

Erteleme kurumu aleyhinde görüş ileri sürenler, bu sistemin ceza hukuku ilkelerini zedeleyeceği ve hatta ortadan kaldıracığı esastan hareketle eleştirilerde bulunmuşlardır.²⁴

Kısa süreli de olsa özgürlüğü bağlayıcı cezalar, kişiler üzerinde caydırıcılık etkisini göstererek, cezada bulunması gereken “genel önleme” niteliğini sağlamaktadır. Kısa süreli cezalar, ileri sürüldüğü gibi korkutuculuk özelliğini sağlamıyorsa, bu durum onların ortadan kaldırılmasını değil, daha iyi ve etkin bir biçimde uygulanmalarının çarelerinin aranmasını gerektirir.²⁵

Ertelemenin bir kurum olarak kabul edilmemesi gerektiği de ileri sürülmüştür. Çünkü erteleme bir kurum olarak kabul edilirse, genel önleme niteliğini ortadan kaldırmakta ve ilk kez suç işleyen kişiye ceza verilmez anlayışının yerleşmesine yol açmaktadır. Böylece, suç işleyenler cezasını çekmeyecek ve cezanın yerine getirilmemesi sonucunda da cezanın toplum üzerindeki korkutuculuk özelliği kalmayacak; suçta bulunması gereken “genel önleme” niteliği tamamen ortadan kalkacaktır.²⁶

²⁰ F. Erem, 1993, s. 746-747.

²¹ İlhan Akbulut, “Cezaların Tecili”, *Yargıtay Dergisi*, C. 21, Ocak-Nisan 1995, S. 1-2, s. 86.

²² F. Erem, 1993, s. 747.

²³ A. Önder, 1963, s. 75-76.

²⁴ A. Önder, 1963, s. 76.

²⁵ F. Erem, 1993, s. 746.

²⁶ F. Erem, 1993, s. 746; A. Önder, 1963, s. 76.

Cezanın ertelenmesi, ceza kanununun farklı uygulanması sonucunda, kanun önünde eşitlik ilkesinin bozulmasına neden olmaktadır.²⁷ Tehdit eden, ancak, infaz edilmeyen cezalar devlet otoritesini etkisiz kılacağı gibi, pedagojik olarak cezanın ıslah etme amacını da ortadan kaldıracaktır. Ayrıca, infaz edilmeyen cezalar kanunlara karşı saygısızlık ve kanun tanımazlığı da teşvik edecektir.²⁸

3. Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme

5237 sayılı TCK'nın 51. maddesinde hapis cezasının ertelenmesi hususu düzenlenmiştir. Buna göre cezanın ertelenmesi, işlenen suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olan kişinin bu cezasının yerine getirilmesinin belirli bir süre için geri bırakılmasıdır.²⁹

CİHK, kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar ve para cezaları için erteleme öngörmekte iken; 5237 sayılı TCK'da erteleme, sadece hapis cezası için kabul edilmiştir. Artık para cezalarının ertelenebilmesi olanaklı kalmamıştır.

Bu düzenlemede erteleme, artık koşullu bir af olmaktan çıkarılıp, bir ceza infaz kurumu haline getirilmiştir. 5237 sayılı TCK, deneme süresinin iyi halli olarak geçirilmesi halinde, cezanın infaz edilmiş sayılmasını kabul ederken, 765 sayılı TCK ise, mahkumiyeti vaki olmamış saymaktaydı.

A. Koşulları

a. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın 51/1. maddesi uyarınca, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmeyen ve işlenmiş olduğu suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası, yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması halinde ertelenebilir. İşlenmiş olan suçtan dolayı hükmolunacak cezanın üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır.

²⁷ A. Önder, 1963, s. 77.

²⁸ A. Önder, 1963, s. 79.

²⁹ Ali Rıza Çınar, *Türk Ceza Hukukunda Cezalar*, Ankara 2005, s. 56; Veli Özer Özbek, *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, Cilt I, Genel Hükümler, Ankara 2005, s. 508.

Anılan maddeye göre, ertelemenin ilk ikisi objektif ve üçüncüsü sübjektif olmak üzere üç temel koşulu bulunmaktadır. Bu koşullar aşağıdaki gibidir:

- İşlenen suçun cezasına ilişkin (objektif) koşul,
- Failin geçmişine ilişkin (objektif) koşul,
- Erteleme kararı (sübjektif) koşulu.

Ertelemenin koşulları, 5237 sayılı TCK'daki hüküm doğrultusunda ve yukarıda saydığımız üç başlık altında incelenmiştir.

b. İşlenen Suçun Cezasına İlişkin (Objektif) Koşul

aa. Ertelenen Suçun Konusu

5237 sayılı TCK süreli hapis cezalarında, ağır hapis, hapis ve hafif hapis cezaları şeklindeki ayırımı kabul etmemiştir. Dolayısıyla, ceza hukuku sistemimizde artık, özgürlüğü bağlayıcı ceza olarak sadece hapis cezası bulunmaktadır.

Kanunkoyucu, ertelemeyi iki yıl ve daha az süreli hapis cezasına mahkumiyet hali için kabul etmiştir. Bu düzenlemenin mefhumu muhalifinden çıkan sonuç ise iki yıldan fazla süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar için erteleme olanağı bulunmadığıdır.

Ancak bu hükmün istisnası, hükümlünün fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olması halleridir. Kanunkoyucu, bu iki istisnaî halde, işlenen suçtan dolayı mahkum olunan süreyi, iki yıl yerine üç yıl olarak kabul etmiştir.

Kanun metninde sadece hapis cezalarının ertelenmesi düzenlendiğinden, bunun dışında yer alan “adli para cezası” ile “güvenlik tedbirleri” hakkında erteleme hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Öte yandan, kanunkoyucunun işlenen yeni suç için öngördüğü iki/üç yıllık süre ile hangi aşamadaki ceza kastedilmiştir? Ertelemeye, yargılama sonucunda hükmolunan süre mi, yoksa kanun maddesinde öngörülen süre mi esas alınacaktır? 5237 sayılı TCK'nın 50/1. maddesinde kanunkoyucu, “...iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin” erteleme hükümlerinden yararlanmasını öngörmüştür. Bu durumda iki/üç yıllık süre ile kastedilen, kanun maddesinde düzenlenen soyut ceza olmayıp, hakim tarafından tayin olunan somut hapis cezasıdır.

bb. İctima Halinde Erteleme

Burada çözümlenmesi gereken bir diğer sorun ise, sanık hakkında birden fazla suçtan dolayı ayrı ayrı cezalara hükmolunması halinde, erteleme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağıdır. Yani, erteleme sanık hakkında hükmolunan toplam ceza üzerinden mi, yoksa her bir ceza için ayrı ayrı mı uygulanacaktır? Nitekim, 5237 sayılı TCK yargılama sırasında hükmolunan birden fazla cezanın toplanmasına olanak sağlayan 765 sayılı TCK'nın 71. maddesi hükmüne benzer bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Öncelikle, hükmolunan bütün cezaların toplamının erteleme sınırı altında bulunması halinde, cezaların ertelenmesinde sorun bulunmamaktadır. Asıl sorun, hükmolunan cezalardan birinin ya da tümünün erteleme sınırını aşmadığı, ancak, cezaların toplamının erteleme sınırını aştığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda bu cezalar ertelenebilir mi? Bu konu doktrinde tartışmalı olup ortak sonuca varılamamıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde Yargıtay, içtima halindeki suçlar için hükmolunan toplam cezanın, erteleme için öngörülen miktarı aşması halinde, artık hükümlünün ertelemeden yararlanamayacağına karar vermiştir.³⁰

³⁰ CGK, 04.03.1991, 3-38/63: "İctimaen verilen hürriyeti bağlayıcı cezaların ertelenebilmesi için içtimaen verilen toplam ceza miktarının erteleme sınırını aşmaması gerekir."

Aynı yönde: CGK, 25.01.1971, 4-84/25 (Fahrettin Kıyak, A. Cebbar Şenel, *Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları*, Ankara 1974, s. 31): "647 sayılı Kanun'un 6. maddesinde, ertelenmesine hükmolunabilecek hapis cezalarının yukarı haddi ise bir yıl olarak gösterilmiştir. ... İctima sonucu bir yılı aşmış olan hapis cezasını gerektirecek şekilde suç işleme eğilimi gösterenler hakkında bu hükmün uygulanması erteleme müessesesinin maksat ve amacıyla bağdaştırılamaz. Ceza Genel Kurulu'nun 25.05.1959 gün ve 39/39 sayılı kararıyla belirtilen bu görüş yerleşmiş bulunmaktadır.

Bu durum karşısında ertelenmesi süre yönünden kanunen mümkün olmayan toplam cezaların erteleme istemi hakkında mahkemece bir karar verilmemiş olmasında sonuca etkili bir usulsüzlük görülmemiş ve özel daire bozma ilâmının (2) numaralı bendindeki bozma sebebinin kaldırılması uygun bulunmamıştır."

Aynı yönde: CGK, 23.06.1975, 8-152/175 (YKD, Kasım 1975, s. 18 vd.): "İctimaen verilen cezaların 647 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca tecil edilebilmesi için, içtimaen verilen ceza miktarının, tecil sınırını aşmaması gerekir. Ayrı ayrı her suçun her suçun tecil sınırları içinde kaldığından bahisle, içtima sonucu erteleme sınırını aşan cezaların ertelenmesi kanuna aykırıdır."

Aynı yönde: 1. CD, 10.10.2001, 2900/3628: "Aynı hükümle, birden fazla suç nedeniyle cezalandırılan sanığın 'cezalarının ertelenmesi' farklı cins ve nev'idan bulunsadahi toplam ceza süresinin engel oluşturmaması halinde olanaklıdır.

Adam öldürmekten verilen 20 yıl ağır hapis engel oluşturduğundan, yaralama

Doktrinde, içtima halinde erteleme sınırının aşılması durumunda uygulamanın nasıl olması gerektiği hususunda ortak bir görüş sağlanamamıştır. Bir kısım yazarlar, içtima ile erteleme sınırının aşılması halinde artık erteleme hükümlerinin uygulanmasını mümkün görmezken,³¹ aksi yönde görüş ileri süren yazarlarda vardır.³²

cc. Kasıtlı Suç-Taksirli Suç

5237 sayılı TCK'ya göre, mahkemece hükmolunan hapis cezasının, kasten veya taksirle işlenen suçtan kaynaklanmasının erteleme açısından bir önemi yoktur. Kanunkoyucu, işlenen suçun manevi unsuru ile ilgilenmemiştir. Erteleme koşulları sadece, cezanın türüne ve miktarına göre belirlenmiştir. Yani işlenen suçtan dolayı hükmolunacak cezanın türü için "hapis", miktarı için ise "iki ve üç yıl"lık süreler kabul edilmiştir. Burada, işlenen suçun niteliğine göre herhangi bir ayırım söz konusu değildir.³³

dd. Özel Kanunlarda Erteleme

Ertelenmeye ilişkin 5237 sayılı TCK'daki genel hüküm dışında, bazı özel kanunlarda da düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerde, bazı suçlar nitelikleri nedeniyle erteleme kapsamı dışında tutulmuştur. Örneğin 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 47/A maddesi, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 13/1, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 12. maddesi ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve

suçundan verilen ceza ayrılarak 647 sayılı Yasa'nın 6. maddesine göre ertelenmesi yasaya aykırıdır."

Aynı yönde: 4. CD, 11.11.2002, 14081/16476 (Necati Meran, *Gerekçeli-Karşılaştırmalı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2004, s. 246.): "İki suçtan verilen toplam cezanın erteleme sınırını aştığı gözetilmeden katılan AG'yi yaralama suçundan verilen cezanın ertelenmesi..."

³¹ Turhan Tufan Yüce, *Ceza Hukukunun Temel Kavramları*, Ankara 1985, s. 167; Faruk Erem, Ahmet Danışman, Mehmet Emin Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 1997, s. 818; İsmail Malkoç, *Türk Ceza kanunu*, Ankara 2004, s. 262; F. Erem, 1993, s. 763-764.

³² Nur Centel, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 2. Bası, İstanbul, Kasım 2002, s. 680; V.Ö. Özbek, 2005, s. 511; A. Önder, 1963, s. 157; İbrahim Şahbaz, "Cezanın Ertelenmesinde İçtima Sorunu", *Yargıtay Dergisi*, Yıl 2001, Sayı 1-2, s. 115 vd.

³³ K. İçel, F. Sokullu-Akıncı, İ. Özgenc, A. Sözüer, F.S. Mahmutoglu, Y. Ünver, 2001, s. 390.

Makineleri Hakkında Kanun'un 2/3 maddeleri uyarınca hükmolunan cezalar ertelenemez. Kanunkoyucu burada suçların niteliği itibarıyla böyle bir istisnai düzenleme yapmıştır.

5237 sayılı TCK'nın "özel kanunlarla ilişki" başlıklı 5. maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri, özel kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacaktır. 5237 sayılı TCK'nın 5. maddesi özel kanunlarda yer alan ve genel hükümlere aykırı düzenlemeleri zımnen (örtülü olarak) ortadan kaldırmıştır.³⁴ Ancak, 5349 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6. maddesi ile 5237 sayılı TCK'ya eklenen geçici 1. madde ile aynı Kanunun 5. maddesinin yürürlük tarihi en geç 31.12.2006 tarihine kadar ertelenmiştir. Bu maddeye göre, diğer kanunların, 5237 sayılı TCK'da yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç 31.12.2006 tarihine kadar uygulanacaktır. Bu tarihe kadar özel kanunlarda gerekli değişiklikler yapılmaması halinde, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri bunlar hakkında da uygulanacaktır.³⁵ Söz konusu bu değişiklikler yapıncaya kadar, özel kanunlardaki erteleme ile ilgili düzenlemeler uygulanmaya devam edilecektir.

Nitekim, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 352/b maddesindeki "bu Kanun uyarınca hükmolunan cezalar tecil edilemez" biçiminde erteleme yasağı içeren düzenleme, 31.05.2005 tarihli ve 5358 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.³⁶ Böylece, İİK'nın 5237 sayılı TCK'da yer alan erteleme ile ilgili düzenlemelere aykırı hükmü değiştirilmiştir. Artık, 5237 sayılı TCK'nın ertelemeye ilişkin hükümleri, İİK hakkında da uygulanabilecektir. Yargıtay da anılan kanun değişikliği üzerine, erteleme yasağı konusundaki sınırlayıcı 352/b maddesinin kaldırılması sonrasında yeniden değerlendirme yapılması için yerel mahkeme kararlarını bozmuştur.³⁷ Aynı biçimde, diğer kanunlardaki 5237 sayılı

³⁴ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku*, Ankara 2005, s. 279; A.R. Çınar, 2005, s. 65.

³⁵ Aynı yönde: A.R. Çınar, 2005, s. 67.

³⁶ RG, 01.06.2005, 25832 (Mük.).

³⁷ Yargıtay 7. CD, 11.07.2005, 2003/13936-2005/12510: "2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 'Bu Kanun uyarınca hükmolunan cezalar tecil edilemez, hürriyeti bağlayıcı cezalar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 4. maddesinde yazılı para cezasına ve tedbirlere çevrilemez, failleri hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 119. maddesi hükmü uygulanmaz' hükmünü içeren 352/a maddesi hükümden sonra 17.07.2003 gün ve 4949 sayılı Kanun'un 100. maddesi ile teselsül ettirilerek 352/b maddesi olarak değiştirilmiş, anılan madde ise 1 Haziran 2005 gün ve 25832 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5358 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 23. maddesi ile yürürlükten

TCK'ya aykırı hükümlerin de 31.12.2006 tarihine kadar uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, Adalet Bakanlığı'nca oluşturulan bir komisyon tarafından *"Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"* hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuştur.

Burada, 5329 sayılı Askeri Ceza Kanunu ile Disiplin Mahkemelerin Kuruluşu, Yargılama ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'dan bahsetmek gerekmektedir. Çünkü bu kanun, 5237 sayılı TCK'nın 5. maddesinin bugün itibariyle tek istisnasını oluşturmaktadır.

Anılan 5329 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile Askeri Ceza Kanunu'na (ACK) eklenen ek 8. maddesi, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümlerinin ACK'da belirtilen suçlara da uygulanacağı ancak, ACK'nın fer'i askeri cezalara ve cezaların ertelenmesine ilişkin hükümlerinin saklı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu hüküm karşısında artık, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri, dolayısıyla erteleme hükümleri askeri cezalara uygulanamayacaktır. ACK'nın 47/A maddesinde askeri mahkemelerden verilen cezaların tecil edilemeyeceğine dair düzenleme de uygulanmaya devam edecektir. Ayrıca, 5329 sayılı Kanun'un 2/2. maddesine göre, 5237 sayılı TCK'nın erteleme hükümleri disiplin suç ve cezaları hakkında da uygulanamayacaktır.

c. Failin Geçmişine İlişkin (Objektif) Koşul

aa. Hapis Cezasına Mahkumiyet

CİHK'nın 6. maddesinde, hükümlünün cezasının ertelenebilmesi için para cezasından başka bir ceza ile mahkum edilmemiş olma koşulu aranmaktaydı. Kanunkoyucu, 5237 sayılı TCK'nın 51/1-a maddesinde hükümlünün geçmişine yönelik olarak sadece, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olma koşulunu getirmiştir. Kanunkoyucu, erteleme yapılabilmesi için;

- Öncelikle sanığın daha önce hiç suç işlememesi,
- İşlemişse de bunun kasıtlı bir suç olmaması,
- Kasıtlı bir suçtan mahkumiyet halinde ise bunun üç aydan fazla hapis cezası olmaması,

koşullarını aramıştır.

kaldırıldığı cihetle, sanıkların hukuki durumlarının takdir ve değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiştir."

5237 sayılı TCK'nın 51. maddesindeki düzenlemeye göre, erteleme-ye sadece hapis cezası engel olmaktadır. Anılan maddede, hapis cezası dışında erteleme-ye engel herhangi bir ceza ya da tedbir gösterilmemiştir. Bu nedenle, hükümlünün önceki mahkumiyeti para cezası³⁸ ya da tedbire ilişkin ise erteleme-ye engel olmayacaktır.³⁹

Ayrıca, daha önceki mahkumiyet nedeniyle verilen özgürlüğü bağlayıcı cezanın adli para cezasına ya da bir tedbire çevrilmiş olması halinde, çevrilen hapis cezası üç ayı aşmış da olsa, bu ceza erteleme-ye engel oluşturmaz. Çünkü, 5237 sayılı TCK'nın 50/5. maddesine göre, uygulamada asıl mahkumiyet, anılan madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir. Bu nedenle, hükümlünün daha önceki cezası olarak özgürlüğü bağlayıcı cezadan çevrilen adli para cezası veya tedbir kabul edilecek; adli para cezası ya da tedbir de erteleme-ye engel teşkil etmeyecektir.

Hükmolunan adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, infazın adli para cezası yerine hapis cezası olarak yapılmış olması halinde, bu ceza işlenen yeni suçun ertelenmesine engel değildir.⁴⁰

Öte yandan, 5237 sayılı TCK'nın 51/1-a maddesindeki *"daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olma"* koşulu nedeniyle, sanığın ertelemeden yararlanabilmesi için, daha önce kasıtlı işlenen bir suçtan mahkumiyeti bulunmaması gerekir.

Daha önce işlenen suçun taksirle işlenmiş olması halinde, bu suç nedeniyle hükmolunan cezanın miktarı ne olursa olsun sonraki suçta erteleme-ye engel olmaz. Taksirle işlenen suçlar erteleme-ye engel suçlar arasında sayılmamıştır.

Ayrıca, hükümlü, ertelenen cezasının denetim süresini, yükümlülükler uygun ve iyi hâlli olarak geçirirse, CGTİHK'nın 107/14. maddesi uyarınca, cezası infaz edilmiş sayılır. Hükümlünün önceki cezasının erteleme kapsamında böyle bir ceza olması durumunda, ceza infaz edilmiş sayılacağından, artık işlenen yeni suç nedeniyle erteleme yapılamayacaktır.

³⁸ CGK, 29.02.2000, 6-36/ 41: "...sanığın önceki hükümlülüklerinin para cezalarına ilişkin olması nedeniyle bu son suçundan verilen cezanın ertelenmesine yasal bir engel bulunmadığı halde, tefhim edilmekle hükmün esasını oluşturan kısa kararda erteleme hususunda bir karar verilmemesi de isabetsiz olup hükmün bu nedenle de bozulmasına karar verilmelidir."

³⁹ V. Ö. Özbek, 2005, s. 511.

⁴⁰ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhi Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, 8. Baskı, s. 286.

Öte yandan, hükümlünün üç aydan fazla hapis cezasına ilişkin önceki mahkumiyetin kesinleşmesi halinde, artık yeni işlenen suçtan hükmolunan cezanın ertelenebilmesi mümkün değildir. Eğer, önceki mahkumiyete ilişkin ceza kesinleşmemiş ise, hükmolunacak olan yeni ceza ertelenebilir. 5237 sayılı TCK, önceki cezanın yeni işlenen suç tarihinden önce kesinleşip kesinleşmemesini aramamıştır.⁴¹ Ayrıca, kesinleşen önceki mahkumiyete ilişkin cezanın infaz edilmiş olması da gerekmez.⁴²

bb. Af, Zamanaşımı ve Suç Olmaktan Çıkarılma

Önceki hükümlülüğün özel affa ya da ceza zamanaşımına uğramış olması halinde, yalnızca ceza etkilenip mahkumiyet devam edeceğinden, bu durumlarda hükümlünün işlediği yeni suçtan dolayı tayin olunan cezanın ertelenebilmesi mümkün değildir.

Ancak, önceki mahkumiyetin nedeni olan eylemin suç olmaktan çıkarılması ya da genel affa uğraması durumlarında hükmolunan önceki ceza bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkacağı için artık bu mahkumiyet ertelemeye engel olmaz.⁴³

cc. Önceki Mahkumiyeti Veren Mahkeme

CİHK'nın 6. maddesinde, işlenen suçun ertelenebilmesi için "*daha önce adliye mahkemelerince*" para cezasından başka bir ceza ile mahkum edilmemiş olma koşulu aranmaktaydı. Bu hüküm nedeniyle, adliye mahkemeleri dışındaki mahkemeler tarafından verilen mahkumiyet hükümleri ertelemeye engel olmuyordu. Örneğin Askeri Mahkemeler ile yabancı mahkemeler tarafından verilen cezalar ertelemeye engel kabul edilmiyordu.

5237 sayılı TCK'nın 51. maddesinde böyle bir ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle, işlenen yeni suç nedeniyle erteleme hususu değerlendirilirken, önceki mahkumiyetin mutlaka adliye mahkemelerince verilmiş olması koşulu aranmayacaktır.⁴⁴ Adliye mahkemeleri dışındaki mahkemelerde verilen cezalar, diğer koşullarında bulunması halinde ertelemeye engel olabilecektir.

⁴¹ B. Öztürk, M.R. Erdem, 2005, s. 286; N. Toroslu, 2005, s. 279; A.R. Çınar, 2005, s. 62.

⁴² K. İçel, F. Sokullu-Akinci, İ. Özgenç, A. Sözüer, F.S. Mahmutoğlu, Y. Ünver, 2001, s. 398.

⁴³ K. İçel, F. Sokullu-Akinci, İ. Özgenç, A. Sözüer, F.S. Mahmutoğlu, Y. Ünver, 2001, s. 399-400.

⁴⁴ B. Öztürk, M.R. Erdem, 2005, s. 286.

d. Erteleleme Kararına İlişkin (Sübjektif) Koşul

aa. İşlenen Suçtan Duyulan Pişmanlık

CİHK'nın 6. maddesinde, failin *"geçmişteki hali ve suç işleme hususunda eğilimine göre cezanın ertelenmesi ileride suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı hakkında mahkemece kanaat edinilirse"* yeni işlediği suçtan dolayı hükmolunacak olan cezasının ertelenebileceği hususu düzenlenmektedir. Bu yöndeki değerlendirmeler yapılırken, sanığın geçmişteki hali ile suç işleme hususundaki eğilimi birlikte değerlendirilerek cezanın ertelenmesi halinde ileride suç işlemekten çekinip çekinmeyeceğine dair mahkemece kanaat edinilmesine çalışılmaktaydı.

5237 sayılı TCK'nın 51/1-b maddesinde ise, failin *"suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması"* halinde erteleme kararı verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu son koşul erteleme kararının mahkeme tarafından yapılması gereken değerlendirmeye ilişkin sübjektif koşuldur. Buna sübjektif liyakat koşulu da denilmektedir.⁴⁵

bb. Hakimin Kanaati

Hakim, failin yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlığı değerlendirerek tekrar suç işleyip işlemeyeceği hususunda bir kanaat edinecektir. Kanunkoyucu, *"geçmişteki hal"* ve *"suç işleme hususunda(ki) eğilim"* unsurlarının yerine *"yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık"* formülünü geliştirmiştir. Artık, erteleme hususunda bir karar verilmesi sürecinde sanığın *"geçmişteki hali"* değil *"yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlığı"* değerlendirme konusu yapılacaktır.

Hakim, yargılama sürecinde sanığın gözlemlenen pişmanlığı dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda bir kanaat edinir ve diğer sayılan objektif koşullar da bulunursa, işlenen suçtan dolayı vereceği cezayı erteleyebilir. Cezanın ertelenebilmesinde aranan ve hakim tarafından bizzat tespiti istenilen sübjektif koşul, erteleme koşulları arasında en önemlisi ve bu kurumun başarılı olmasında en etkin olanıdır. Bu kadar önemli olan koşulun tespiti de son derecede zordur.⁴⁶

⁴⁵ A. Önder, 1963, s. 186.

⁴⁶ A. Önder, 1963, s. 186.

cc. Sanığın Hazır Olması

Erteleme, cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal bir kişiselleştirilme kurumudur. Bu nedenle hakim, yargılama sırasında sanığın davranış ve sözlerini izleyerek suç işlemekten pişmanlık duyup duymadığını anlamaya çalışacaktır. Hakimin suçluyu tanıması, yargılama sürecinde pişmanlık gösterip göstermediğini belirlemesi açısından önemlidir. Nitekim hakim, sanığın yargılama aşamasında göstereceği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işleme konusunda bir değerlendirme yapacaktır.

Hakimi sanığın yeniden suç işleyip işlemeyeceği kanaatine ulaş-tıracak ölçüt, yargılama aşamasında sanıkta gözlemlenecek olan piş-manlıktır. Nitekim Kanunkoyucunun, sanığın bir daha suç işleyip işlemeyeceğine ilişkin kanaate ulaşmada öngördüğü tek unsur, sanığın *“yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık”* olarak karşımıza çıkar. Bunun yanında, başka ölçütlerin sanığın bir daha suç işlemeyeceğine kanıt olarak gösterilmesi mümkün değildir.

Sanığın yargılama sürecinde göstereceği pişmanlık, hakime suç işleyip işlemeyeceğine dair bir kanaat vereceği için, hakimin sanıkla yüz yüze gelmesi çok önemlidir. Bu nedenle, sanığın pişmanlığını de-ğerlendirecek olan hakimin, sanığı duruşmalarda izlemiş olması çok önemlidir.

Sanığın sorgusunun talimatla tespit edilmesi durumunda, hükmü verecek olan hakim sanıkla yüz yüze gelmeden pişmanlığını nasıl değerlendirecektir? Burada önemli olan, dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden, duruşmada gözlemlenemeyen sanığın işlediği suç-tan duyduğu pişmanlığa dair kanaat edinebilmektir. Hakim, dosya kapsamından sanığın pişmanlığını gözlemliorsa, erteleme kararı ve-rebilecektir. Ancak hakim, görmediği sanık hakkında erteleme kararı vermemesi durumunda, hükümde sanığın pişman olmadığına ilişkin olumsuz kanaatin gerekçelerini açık ve dosyayla uyumlu bir biçimde göstermelidir.

dd. Pişmanlık Ölçütü

Hakim, yapılan yargılama sırasında sanığın pişmanlığını hangi ölçütlere göre belirleyecektir. Bu tespit sırasında elbette ki keyfilik söz konusu olamaz. Kanunkoyucu sübjektif koşulu, sanığın *“yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık”* ölçütüne bağlamıştır. Dolayısıyla, ya-pılacak değerlendirmede, cezanın ertelenmesi halinde sanığın tekrar

suç işleyip işlemeyeceği kestirilmeye çalışılır. Bunun içinde sanığın pişman olup olmadığı anlaşılmalıdır. Ancak, sanığın sırf pişman olması yeterli olmayıp; duyulan pişmanlığın sanığı bir daha suç işleme düşüncesinden uzak tutacak şiddet ve etkinlikte olmalı ve buna dair hakimde kanaat oluşturmalıdır.

Sanığın işlediği suçtan duyduğu pişmanlığı gösterecek olan söz ve davranışlar neler olabilir? Örneğin, sanığın yargılama sırasında işlediği suçu itiraf etmesi, pişman olduğuna ilişkin sözler söylemesi, firari suç ortaklarının yakalanmasını sağlayıcı bilgileri vermesi, suç delili aletlerin yerini söyleyerek bulunmasını sağlaması ve suçtan elde edilen eşyaların iadesini sağlaması pişmanlık göstergesi olabilir mi? Kanunkoyucu, bu konuda esas alınabilecek kalıplar öngörmemiştir. Hakim bu konuda geniş bir takdir yetkisi ile donatılmıştır. Ancak, hangi söz ve davranışın pişmanlık göstergesi olarak kabul edildiğinin ve bu pişmanlığın sanığı bir daha suç işlemekten uzak tutacağına dair duyulan kanaatin gerekçede gösterilmesi gerekir. Bu gerekçenin, dosya kapsamına uygun olması gerektiği de açıktır. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda gerekçenin dosya kapsamına uygun olması gerektiğini belirtmektedir.⁴⁷

Yargılama sırasında sanığın işlediği sabit olan suçunu sürekli olarak ve ısrarla inkâr etmesi, işlediği suçtan pişman olmadığını söylemesi, sanığın pişmanlığı konusunda olumsuz birer gösterge olarak değerlendirilebilir. Ancak, somut olayda bu durum çok iyi tespit edilmelidir.⁴⁸

⁴⁷ YCGK, 25.03.2003, 8-36/75: "Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 7.6.1976 gün ve 4/3 sayılı kararı ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında da vurgulandığı üzere erteleme, cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal bir kişiselleştirilme kurumudur. Mahkemelerce cezanın ertelenmesine veya ertelemeye yer olmadığına karar verilirken gösterilen gerekçenin, sanığın kişiliği ile ilgili bilgi ve belgelerin isabetle değerlendirildiğini gösterir biçimde dosya kapsamına uygun, yasal ve yeterli olması gerekir.

Yasal, yeterli ve geçerli bulunmayan bir gerekçeye dayanılarak erteleme isteminin kabulü veya reddine karar verilmesi yasa koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, cezanın kişiselleştirilmesi ilkesine aykırılık oluşturabilecek ve keyfiliğe yol açabilecektir. Bu nedenle, erteleme hususunda karar verilirken, sanığın olay öncesi ve sonrası davranışları göz önünde bulundurularak gelecekteki yaşamı sezilmeli, suç işleme hususundaki eğilimi değerlendirilmelidir.

Bu belirlemelerdeki amaç, 647 sayılı Kanun'un 6. maddesinde öngörülen yasal nedenlere dayandırılmak kayıt ve şartı ile gerekçede konuya ilişkin olarak gösterilen nedenlerin yalnızca yargıcın soyut kanılarını değil, ölçünün isabetle seçildiğini doğrulayıp açıklayan, olaya ve dosyanın içeriğine, sanığın duruşmada gözlenen haline uygun bir değerlendirme sonucu, takdir hakkının yerinde kullanılıp kullanılmadığının saptanmasıdır."

⁴⁸ A. Önder, 1963, s. 188.

5237 sayılı TCK'da erteleme kurumu düzenlenirken, her ne kadar sanığın *"suç işleme eğilimi"* ve *"geçmişteki hali"* gibi ölçütlere yer verilmemiş ise de, sanığın yargılama sırasında duyduğu pişmanlığı göstermesi açısından üstü örtülü biçimde bu ölçütlerin kullanılabileceği de ileri sürülmüştür.⁴⁹

Gerçekten, daha önce işlediği hırsızlık suçunun cezası adli para cezasına çevrilen sanığın işlediği yeni hırsızlık suçu karşısında hakim, sanığın bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getirebilecek midir? Tabii ki Kanunkoyucu çok isabetli olarak, bu gibi durumlar için örnekseme yolunu tercih etmemiştir. Çünkü, gerek daha önce işlenen suçun, gerekse yeni işlenen suçun niteliği ve tehlikeliliği, oluşacak kanaat ile verilecek olan kararı etkileyecektir. Sonraki suçun taksirle işlenen bir suç olduğunu düşünürsek, erteleme halinde sanığın bir daha suç işlemeyeceğine dair bir kanaat oluşabilir. Ancak, işlenen her iki suçun da kasıtlı işlenen suçlar olması halinde, erteleme konusunda olumlu bir kanaat oluşması doğal olarak güçleşecektir. Ayrıca, işlenen suçun mütemadi veya müteselsil suç olması sanığın suç işleme kararlılığını, kastın yoğunluğunu ve dolayısıyla yargılama sırasında göstereceği pişmanlığı etkileyebilir. Sanığın, erteleme sonrasında bir daha suç işlemekten kaçınacağına ilişkin kanaat oluşturacak bir pişmanlık gösterip göstermediğini en isabetli biçimde değerlendirebilecek olan yargılamayı yapan hakimdir.

Erteleme kurumu genel önleme değil, özel önleme görevini yerini getirmektedir. Bu nedenle, hakim, sanığın işlediği suç nedeniyle verilecek cezanın ertelenmesi halinde cezanın *"özel önleme"* işlevini sağlamayacağı kanaatine sahip olursa, yeni suçtan dolayı vereceği cezaı ertelemeyebilir.⁵⁰

4. Erteleme Kararı

A. Erteleme Kararını Verecek Mahkeme

Kanunkoyucu, sanığın yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlığın hakim tarafından değerlendirilerek tekrar suç işleyip işlemeyeceği hususunun tespit edilmesini istemektedir. Sanığın işlediği suçtan duyacağı pişmanlığı tespit görevi yargılamayı yapan mahkemeye verilmiştir. Bu nedenle, Yargıtay'ın temyiz incelemesinde erteleme kararı vermesi mümkün değildir.⁵¹

⁴⁹ V.Ö. Özbek, 2005, s. 513.

⁵⁰ F. Erem, 1993, s. 770.

⁵¹ F. Erem, 1993, s. 772.

Öte yandan, Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi olarak yargılama yaptığı durumlarda, erteleme kararı verebilmesi mümkün müdür? Örneğin, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un "yetkili ve görevli mahkeme" başlıklı, 13. maddesinde sayılan kişilerin yargılamasında Yargıtay ilk derece mahkemesi olarak görevlidir. Anılan maddeye göre, "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Müsteşarlar ve Valiler için yetkili ve görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili Ceza Dairesi"dir.

Aynı şekilde, 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 15/3. maddesi uyarınca, "Yargıtay başkan ve üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili ile yargılama görevi özel kanunlarınca Yargıtay Genel Kurullarına verilen kişilere ait davaları ilk mahkeme olarak görmek ve hükme bağlamak" görevi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kuruluna aittir.

Yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi olarak yargılama yaptığı durumlarda, hükümle birlikte erteleme kararı verebilmesi de mümkündür.⁵²

Anayasa Mahkemesi, erteleme kararı verebilir mi? 2949 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 18/3. maddesi bazı kişilerin işlediği suçlardan dolayı doğrudan yargılama yapmak görevini Anayasa Mahkemesi'ne vermiştir. Bu maddeye göre, Anayasa Mahkemesi'nin ilk derece mahkemesi olarak Yüce Divan sıfatıyla yargılayabileceği kişiler aşağıdaki gibidir:

"Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay başkan ve üyeleri..."

Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen bu kişiler hakkındaki yargılamayı ilk derece mahkemesi olarak yapacağından, yargılama sonunda koşulların varlığı halinde, hükmolunan cezanın ertelenmesine de karar verebilir.⁵³

B. Birlikte Suç İşleyen Sanıklar Hakkında Erteleme ve Bölünmezlik İlkesi

Erteleme kurumu, cezanın kişiselleştirilmesi yollarından biri olup, sanığın kişiliğiyle sıkı ilişki içerisinde bulunduğundan, erteleme

⁵² A. Önder, 1963, s. 212.

⁵³ A. Önder, 1963, s. 213.

koşulları, birlikte suç işleyen her bir sanık hakkında ayrı ayrı değerlendirilecektir. Bu nedenle, aynı suçu birlikte işleyen birden fazla sanıktan bir kısmının cezası ertelenirken, diğerlerinin cezası ertelenmeyebilir. Çünkü, yargılama sırasında suçtan duyulan pişmanlık sonucunda bir daha suç işleyip işlememe hususu her bir sanık açısından farklı şekilde ortaya çıkabilir.⁵⁴ Yargıtay, birlikte suç işleyen sanıklar hakkında erteleme kararı verilirken, durumlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği hususunu belirtmektedir.⁵⁵

Erteleme kurumunda bölünmezlik ilkesi hakimdir. Birden fazla suç işleyen sanık hakkında erteleme kararı verilecekse, işlenen bütün suçları hakkında bu karar uygulanmalıdır. Aynı sanığın işlediği bir kısım suçlar ertelenirken, kalanlarının ise erteleme dışı tutulması bir çelişki oluşturur. Yargıtay da bu doğrultuda kararlar vermektedir.⁵⁶

C. Ertelemeye Talep

Kanunkoyucu, mahkemece erteleme hususunda bir karar verilebilmesini bu konuda sanığın bir talepte bulunması koşuluna bağlamamıştır. Sanık cezasının ertelenmesi talebinde bulunmasa da, koşulların varlığı halinde erteleme uygulanabilir.

Cezanın ertelenebilmesi için talep koşulunu aramak bu kurumun bünyesine aykırıdır. Kanunkoyucu, cezanın ertelenebilmesini talep

⁵⁴ A. Önder, 1963, s. 192.

⁵⁵ CGK, 09.06.1998, 4-56/209: "...dosyada mahkumiyetine karar verilen on üç sanık hakkında aynı gerekçe ile cezanın paraya çevrilmesine ve ertelenmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Sanıkların kişilikleri ile geçmişteki halleri, suç işleme eğilimleri ayrı ayrı değerlendirilmeden yazılı şekilde karar verilmesi yasaya aykırı olup, itirazın değişik bu gerekçe ile kabulüne ve sanıklar HB, MÖ, Mİ hakkındaki Yerel Mahkeme kararının bu nedenle bozulmasına karar verilmelidir.

⁵⁶ CGK, 20.11.2001, 7-251/261: "...doğrudan verilen para cezasının ertelenemeyeceğini, buna karşılık hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen para cezasının ertelenebileceğini ileri sürmek, tek bir suç nedeniyle verilen ve içtima edilen aynı tür iki ayrı cezadan birinin ertelenebilmesi diğerinin ertelenememesi anlamını taşır ki, bu durum erteleme bölünmezliği ilkesi ile de bağdaşmamaktadır."

Aynı Yönde: 2. CD, 10.04.1990, 3293/3813 (YKD, Ekim 1990, s. 1550): "Sanık hakkında müessir fiil suçundan verilen ceza ertelendiği halde sarhoşluk nedeniyle verilen cezanın ertelenmemesi bozmayı gerektirir."

Aynı yönde: 6. CD, 11.03.1975, 2175/2257 (YKD, Ekim 1975, s. 100): "Cezaların kişiselleştirilmesi ilkesinin uygulama biçimlerinden birisi olan erteleme sanığın kişiliğiyle sıkı sıkıya ilişkili bulunması nedeniyle mahkemece teker teker değil de küll halinde mütalaa edilmesi gerekeceği gözetilmeden aynı zamanda işlediği üç suçtan birisinin cezasının ertelenmesine, diğerlerinin ertelenmesine yer olmadığına karar verilmesi doğru değildir."

koşuluna bağlasaydı, sanığın bunu bilmemesi ya da unutması halinde, koşullarının bulunmasına rağmen sadece talep yokluğundan dolayı hakkında erteleme hükümlerinin uygulanmaması söz konusu olabilecektir. Ayrıca, toplum yararına suçluların ıslahını sağlayan bir kurumun, sanığın talebine bağlı tutulma olanağı da bulunmamalıdır.⁵⁷ Bunun gibi, kamu yararına ilişkin olan ertelemeden sanığın feragati de mümkün değildir.

Erteleme talebi nasıl olmalıdır? Kanunkoyucu, talebin bulunması konusunda olduğu gibi, şekli konusunda da bir kural koymamıştır. Erteleme talebinin açık bir biçimde ifade edilmesi halinde bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, açık olmayan hangi talepler erteleme talebi olarak kabul edilmelidir? *“Lehe hükümlerin uygulanması talebi”*,⁵⁸ *“647 sayılı Kanun’un lehe hükümlerinin uygulanması talebi”*⁵⁹ erteleme talebi olarak kabul edilmektedir.

E. Erteleme Kararında Gerekçe

Erteleme, çok önemli bir ceza politikası ve kişiselleştirme kurumu olduğundan, bunun yerinde ve doğru kullanılıp kullanılmadığının

⁵⁷ A. Önder, 1963, s. 222.

⁵⁸ Yargıtay 7. CD, 02.02.2005, 28510/164 (Yayınlanmamış Karar): “Sanık müdafinin 05.08.2004 tarihli celsede lehe hükümlerin uygulanmasına ilişkin talebinin cezanın ertelenmesini de içerdiği gözetilerek bu hususta olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi, yasaya aykırıdır.”

Aynı Yönde: 9. CD, 19.04.2005, 1411/1683: “Sanık vekilinin 17.11.2003 tarihinde sanık lehine tüm hükümlerin uygulanmasını talep etmiş olması ve bu talebin TCK’nın 59 ve 647 sayılı Yasa’nın 6. maddesini de içermesi karşısında bu hususlarda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi,

Aynı Yönde: 7. CD, 27.12.2004, 16457/16083 (Yayınlanmamış Karar): “Sanık müdafinin lehe hükümlerin uygulanmasına ilişkin talebinin TCK’nın 59 ve 647 sayılı Kanun’un 6. maddelerinin uygulanması istemini içerdiği gözetilerek, bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi, yasaya aykırıdır.”

Aynı Yönde: 7. CD, 13.11.2002, 17094/16061 (Yayınlanmamış Karar): “Sanık müdafii 29.04.2002 tarihli oturumda “lehe hükümlerin uygulanmasını talep ettiği” cihetle TCK’nın 59. ve 2253 sayılı Yasa’nın 38. maddesi gözetilerek 647 sayılı Kanun’un 6. maddesinin uygulanıp uygulanmaması hususunda hüküm tesisi edilmemesi, yasaya aykırıdır

⁵⁹ Yargıtay 7. CD, 02.11.2004, 5164/12467 (Yayınlanmamış Karar): “Sanık müdafii 647 sayılı Kanun’un lehe hükümlerinin uygulanmasını talep etmiş olup, cezanın ertelenmesi isteği karşısında 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 38. maddesi uyarınca, suç tarihinde 15 yaşını doldurmayan sanığa hükmolunan hafif para cezasının şartlı olarak ertelenip ertelenmeyeceği hususunda bir karar verilmesi gerektiğinin düşünülmemesi, yasaya aykırıdır.”

kontrol edilebilmesi gerekçeli olmasına bağlıdır. Bu nedenle erteleme talebinin kabulü ya da reddi kararlarının gerekçeli olarak verilmesi zorunludur.

Erteleme talebi hakkında, yasal, yeterli ve geçerli bulunmayan bir gerekçeye dayandırmadan bir karar verilmesi, Kanunkoyucunun amacına uygun düşmez. Ayrıca gerekçenin yokluğu, cezanın kişiselleştirilmesi ilkesine aykırılık oluşturabileceği gibi, keyfiliğe de yol açabilir. Yargıtay kararlarında gerekçenin önemi sıkça vurgulanmaktadır.⁶⁰

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 230/ 1-d maddesine göre, mahkumiyet hükmünün gerekçesinde, *"cezanın ertelenmesine... veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar"* gösterilir. Bu düzenleme, mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (CMUK) 260/2. maddesinin paralelidir.

Anılan düzenlemeye göre, cezanın ertelenmesine ya da buna ilişkin talebin kabulü veya reddine ilişkin kararların gerekçeli olarak verilmesi zorunludur. Burada bir tereddüt söz konusu değildir. Ancak, erteleme konusunda sanığın bir talebinin bulunmaması halinde hakim olumlu ya da olumsuz bir karar vermek zorunda mıdır?

Sanık hakkında cezalandırılmasına dair hüküm kurulurken, yürürlükte olan tüm kanun hükümleri kendiliğinden uygulanacaktır. Nitekim, sanığa ceza verilirken aynı zamanda bu cezanın kişiselleştirilmesi de gerekir.⁶¹

F. Erteleme Kararının Şekli ve Zamanı

5237 sayılı TCK'nın 51/1. maddesinde *"...hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası ertelenebilir"* hükmü bulunmakta olup; buna göre, sanık

⁶⁰ CGK, 25.03.2003, 8-36/75: "Yasal, yeterli ve geçerli bulunmayan bir gerekçeye dayanarak erteleme isteminin kabulü veya reddine karar verilmesi yasa koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, cezanın kişiselleştirilmesi ilkesine aykırılık oluşturabilecek ve keyfiliğe yol açabilecektir. Bu nedenle, erteleme hususunda karar verilirken, sanığın olay öncesi ve sonrası davranışları göz önünde bulundurularak gelecekteki yaşamı sezilmeli, suç işleme hususundaki eğilimi değerlendirilmelidir.

Bu belirlemelerdeki amaç, 647 sayılı Yasa'nın 6. maddesinde öngörülen yasal nedenlere dayandırılmak kaydı ve şartı ile gerekçede konuya ilişkin olarak gösterilen nedenlerin yalnızca yargıcın soyut kanılarını değil, ölçünün isabetle seçildiğini doğrulayıp açıklayan, olaya ve dosyanın içeriğine, sanığın duruşmada gözlenen haline uygun bir değerlendirme sonucu, takdir hakkının yerinde kullanılıp kullanılmadığının saptanmasıdır."

⁶¹ Sedat Bakıcı, *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, 3. Baskı, Ankara 2000, s. 1253.

hakkında mahkumiyet kararı ile birlikte erteleme kararı da verilebilir. Dolayısıyla, erteleme kararı asıl kararın mütemmim cüzüdür.⁶²

Erteleme kararı hükümle birlikte verilebileceğinden, artık hükümden sonra cezanın ertelenmesi mümkün değildir. Aynı biçimde, hükümden önce de erteleme talebi reddedilemez.⁶³ Çünkü hakim, yargılama süresince sanığın işlediği suçtan dolayı pişman olup olmadığını gözlemleyecektir. Yargılama bitmeden önce, sanığın aleyhine olacak biçimde olumsuz bir karar vermesi olanağı bulunmamaktadır. Böyle bir karar erteleme kurumunun niteliğine de ters düşer.

Ceza muhakemesi hukukunda, “*reformatio in peius*” (aleyhe değiştirme yasağı) kuralı gereğince, sanık lehine temyiz edilerek Yargıtay’ca bozulan hüküm, artık eskisinden daha ağır biçimde yeniden kurulamaz. Bu bağlamda, ilk hükümde ceza ertelenmiş ise, bozma üzerine yapılan yargılama sonucunda kurulan hükümde sanığın cezası yeniden ertelenmelidir. Eğer ilk hükümde erteleme kararı verilmemiş ise, yeni hükümle birlikte erteleme kararı da verilebilir.⁶⁴

5. Ertelemenin Koşula Bağlanması

5237 sayılı TCK’nın 51/2. maddesi uyarınca, sanık hakkında hükümlenen cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararının aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hakim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

5237 sayılı TCK’nın 51/2. maddesindeki benzer bir düzenleme, 765 sayılı TCK’nın 93. maddesinde, “*cezaların tecili kararının infazı hukuku şahsiyenin mahkum tarafından rızasıyla ifasına veya teminine talik olunabilir*” şeklinde yapılmıştır. Ancak 5237 sayılı TCK, öncekinden farklı olarak artık hükümlünün rızasını aramamaktadır. Ertelemenin koşula bağlanması, tamamen hakimnin takdirine bırakılmıştır.

Zararın giderilmesi, hukuk düzenine aykırı hareketin kabul edilmesi ve zararlarının karşılanması anlamına gelir. Bu hüküm ile suçtan zarar gören kimsenin tatmin edilmesi amaçlanmıştır.

⁶² A. Önder, 1963, s. 225.

⁶³ A. Önder, 1963, s. 224-225.

⁶⁴ N. Centel, 2002, s. 684; A. Önder, 1963, s. 225.

Ertelemede suçtan meydana gelen zararın tazmini zamanı bakımından bazı sistemler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, hakimin erteleme kararı verirken suçtan meydana gelen zararın ne zamana kadar ödenmesi gerektiğinin tespit edilmesidir. İkinci sistemde, deneme süresinin tespiti ve zararın giderilmesi koşulunun hükmolunması ile hakimin iş bitmekte, hükümlü deneme süresi içinde olmak koşuluyla istediği zaman zararı tazmin edebilmektedir. Son sistemde ise, erteleme kararında zararın ödenmesi koşulu düzenlemekle hakimin işi bitmekte, tazmin koşulunun ne zamana kadar ifa edilmesi gerektiğine ilişkin düzenleme kanunda gösterilmektedir.⁶⁵

Ertelemenin zararın tazmini koşuluna bağlanması, mağduriyetin giderilmesi bakımından iki işlevi yerine getirmektedir. İlk işlevi, zararın giderilmesi ile sanık hatasını anlaşılma, eyleminden pişmanlık duymakta ve dolayısıyla da ertelemeyi hak ettiğini kanıtlamaktadır. Burada zarar, suçun işlenmesinden sonra ve hükümden önce karşılanmaktadır. Ertelemenin ikinci işlevi ise, erteleme kararı sonrasında ve deneme süresi içinde zararın karşılanması koşulu yerine getirilmektedir.⁶⁶

6. Denetimli Serbestlik

A. Denetim Süresi

Deneme süresi, erteleme kurumunun en önemli unsurlarından biridir. Çünkü, deneme süresinin, hükümlü hakkında öngörülen yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirilmesi halinde, ceza infaz edilmiş sayılacaktır.

Deneme süresinin belirlenmesinde birbirinden farklı sistemlerin uygulandığı görülür. Bazı kanunlar deneme süresini sabit bir biçimde belirlemeyi tercih etmektedir. 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde de kabahatler için bir yıl; cürümler için ise beş yıllık deneme süreleri sabit olarak düzenlenmişti. İkinci olarak, kanunlarda deneme süresinin sadece alt ve üst sınırlarının belirlendiği sistemler bulunmaktadır. 5237 sayılı TCK'da, deneme süresinin alt ve üst sınırları belirlenerek bu sistem kabul edilmiştir. Hakim, öngörülen alt ve üst sınırlar arasında, bir deneme süresi belirleyecektir. Buraya kadar saydığımız sistemlerden ilki 765 sayılı TCK'da, ikinci sistem ise 5237 sayılı TCK'da kabul edilen uygulamalardır. Bunlar dışında, deneme süresinin sadece üst sınırının

⁶⁵ A. Önder, 1963, s. 284.

⁶⁶ A. Önder, 1963, s. 194-198; V.Ö. Özbek, 2005, s. 515.

belirlendiği ya da karma sistemin uygulandığı veya ceza zamanaşımı ile beş yıl arasında bir sürenin belirlendiği toplam beş sistem bulunmaktadır.⁶⁷

765 sayılı TCK'nın 51/3. maddesinde, hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere bir denetim süresinin belirlenmesi öngörülmüştür. Benzeri bir düzenleme olan, 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde, kabahatler için bir yıl; cürümler için ise beş yıllık deneme süresi öngörülmüştür. 5237 sayılı TCK, alt ve üst sınırlar arasında bir sürenin hakim tarafından belirlenmesini kabul etmiştir. Ancak, 5237 sayılı TCK'da belirlenen denetim süresinin alt sınırı, hükmolunan olunan hapis cezası süresinden az olamaz. Örneğin sanık hakkında iki yıl hapis cezasına hükmolunması halinde, denetim süresi iki yıl ile üç yıl arasında belirlenecektir. Kanunkoyucu, sadece alt sınırla ilgili olarak bir genel süre belirlemiştir.

Hakim, deneme süresini belirlerken hangi uzunlukta bir süreye hükmetmelidir? Deneme süresinin belirlenmesinde, daha önce başka bir sanık ve olay hakkında hükmolunan sürenin kalıplaştırılarak uygulanması hatalı olur. Hakim, durumun gereklerine göre en uygun süreyi belirlemelidir. Ancak, erteleme koşullarının ortaya konulabilmesi açısından denetim süresinin uzun tutulması gerekir. Aksi halde, kısa tutulan denetim süresinin geçmesi üzerine sanık yeniden suç işleyebilecek ve ertelemeden beklenen yarar sağlanamayacaktır.⁶⁸ Kanunkoyucu, deneme süresinin kısa tutulmasını önlemek amacıyla, alt sınırın belirlenmesinde, mahkum olunan hapis cezasının süresinden az olamayacağı kuralını öngörmüştür.

B. Denetim Süresinin Başlangıcı Sorunu

Deneme süresinin belirlenmesinde dört sistemin uygulandığı görülür. İlk sistemde, mahkemenin verdiği erteleme kararı ile birlikte deneme süresi işlemeye başlar. İkinci sistemde ise deneme süresi hükmün kesinleşmesinden itibaren başlar. Kanunların birçoğu bu sistemi kabule etmiştir. Üçüncü bir sistemde deneme süresi kesinleşen hükmün sanığa tebliği üzerine başlarken; sonuncusunda ise bu konu kanunlarda düzenlenmeyip tamamen hakim takdirine bırakılmıştır.⁶⁹

⁶⁷ A. Önder, 1963, s. 233-235.

⁶⁸ A. Önder, 1963, s. 236.

⁶⁹ A. Önder, 1963, s. 237-238.

765 sayılı TCK'nın 95. maddesinde deneme süresi "*hüküm tarihinden itibaren*" başlatılmıştır. Anılan Kanun, deneme süresinin başlangıcı hususunda ilk sistemi kabul etmiştir. Bu sistem erteleme kurumunun niteliği itibarıyla en uygun olan sistemdir. Çünkü, hükümlü, verilen erteleme kararından itibaren başlayan deneme süresini iyi halli olarak geçirmelidir. Deneme süresinin başlangıcının, kesinleşme koşuluna bağlanarak geciktirilmesi halinde, karar tarihinden itibaren bir boşluk oluşacak ve tecilden beklenen yarar kısmen gerçekleşecektir.

Yargıtay, deneme süresinin, kesinleşmiş olması koşuluyla karar tarihinde başlaması gerektiğine hükmetmiştir.⁷⁰

5237 sayılı TCK, deneme süresinin başlangıcıyla ilgili olarak açık bir düzenleme içermemektedir. Ancak, deneme süresinin karar ta-

⁷⁰ CGK, 27.05.1997, 4-98/126: "Türk Ceza Yasası'nın 95/II. maddesinde, "Cürüm ile mahkum olan kimse hüküm tarihinden itibaren beş sene içinde işlediği diğer bir cürümden dolayı evvelce verilen ceza cinsinden bir cezaya yahut hapis veya ağır hapis cezasına mahkum olmazsa, cezası tecil edilmiş olan mahkumiyeti esasen vaki olmamış sayılır. Aksi takdirde her iki ceza ayrı ayrı tenfiz olunur." hükmü yer almaktadır. Maddede, kabahatler için bir ve cürümler için beş yıl olarak kabul edilen süreler, deneme ve intizar süreleridir. Bu süreler, hüküm tarihinden itibaren başlamaktadır. Burada bahsedilen "kesinleşmiş hüküm" olmayıp, karar tarihidir. Aksi takdirde yasa koyucu tarafından "hükümün kesinleşmesi tarihinden itibaren" denilmek suretiyle sürenin başlangıç tarihinin, kararın kesinleştiği tarih olduğu açıkça belirtilirdi.

Öte yandan TCK'nın 17. maddesinde, şartla salıverildikten sonra, geri kalan süre içinde işlenen kasıtlı bir cürümden dolayı hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olduğunda şartlı salıverme kararının geri alınacağı hükme bağlanmıştır. 08.06.1970 gün 9/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda, suçun işlenmesinin yeterli olduğu, hükümün kesinleşmesinin şart olmadığı belirtilmiştir. TCK'nın 17. maddesinde yer alan "mahkum olursa" kavramı ile 95. maddede yazılı "mahkum olmazsa" kavramı aynı hususun olumlu ve olumsuz halleridir. Bu nedenle, 17. maddede olduğu gibi TCK'nın 95. maddesinde de hükümün kesinleşmesi aranmayacak, aynı nitelikte bulunan deneme süresi, karar tarihinden itibaren başlayacaktır.

Ayrıca, TCK'nın 94. maddesi uyarınca hükmün tefhimi sırasında yapılacak ihtarat da, deneme süresinin bu tarihten yani ihtarın yapıldığı karar tarihinden itibaren başladığını göstermektedir.

TCK'nın 95. maddesinde yer alan "hüküm tarihinden itibaren" ibaresi, kararın kesinleşmesi şeklinde yorumlandığında, aynı kararda birden fazla sanık hakkında ve bir kısmının yüzünde, bir kısmının yokluğunda karar verilmesi halinde, hükmün tefhim veya tebliğ edilmesine, değişik tarihlerde kesinleşmesine göre ayrı ayrı deneme süreleri kabul edilmiş olacaktır. Bu durumda, kararın geç kesinleşmesi sanık aleyhine sonuç doğuracaktır. Böyle bir uygulama, erteleme müessesesinin bünyesine aykırı olup adaletsizliğine neden olacağından, deneme süresinin; kesinleşmiş olmak şartıyla hükmün verildiği tarihten itibaren başladığına karar verilmelidir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun duraksamasız uygulaması da bu doğrultudadır."

Aynı Yönde: CGK, 18.05.1987, 7-616/277: "Tecilde deneme süresi, hükmün verildiği tarihten başlar."

rihinden itibaren başlatılması yöntemi, erteleme niteliğine daha uygun olduğundan, denetim süresinin karar tarihinden başladığını kabul etmek gerekir.⁷¹

C. Denetim Süresince Öngörülebilecek Yükümlülükler

Yapılan yargılama sonucunda hakim, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresi boyunca seçenек yükümlülüklerin yerine getirilmesine karar verebileceği gibi, herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

5237 sayılı TCK'nın 51/4. maddesine göre, mahkemenin denetim süresi içinde yerine getirilmesine karar verebileceği yükümlülükler sınırlı sayıda olup, genişletilmesi mümkün değildir. Hakim, erteleme kararı koşullarında sadece Kanunkoyucunun öngördüğü yükümlülüklerin yerine getirilmesine karar verebilir. 5237 sayılı TCK'da öngörülen yükümlülükler aşağıdaki şekilde sayılmıştır:

- Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,
- Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması,
- On sekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi.

D. Uzman Kişi ve Görevleri

Deneme süresi içinde hapis cezası ertelenen hükümlüye uygulanacak rejim konusunda farklı sistemler bulunmaktadır. Bu sistemlerden ilkinde, erteleme kararı veren hakim, deneme süresi içinde hükümlüyü mutlak surette gözetime tabi tutmak zorundadır. Hakimin takdir hakkı bulunmamaktadır. Erteleme kararından itibaren deneme süresince hükümlü gözetim altındadır. Bir diğer sistemde ise, denetim süresinde hükümlünün gözetim altında tutulmasının takdiri hakime aittir. 765 sayılı TCK'da uygulanan sistemde ise hükümlü denetim süresince hiç gözetim altında tutulmuyordu.⁷²

⁷¹ N. Toroslu, 2005, s. 281; A.R. Çınar, 2005, s. 72.

⁷² A. Önder, 1963, s. 252-253.

5237 sayılı TCK bu sistemler içinden takdiri sistemi kabul etmiştir. Bu sistemde, hakim, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresiyle ilgili bir karar verecektir. Herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, aksi yönde de bir karar verebilir. Takdir tamamen hakime aittir.

Hakim, yaptığı yargılama sonucunda, erteleme kararı ile suçlunun denetim süresi içinde yalnız bırakılmaması için, hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir.

Rehber görevlendirme yöntemi, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 46. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

"5237 sayılı Kanun'un 51. maddesinin beşinci fıkrası gereğince mahkeme... rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek üzere çocuk ve yetişkin ayrımı gözeterek; suç türleri dikkate alınarak şube müdürlüklerinde veya bürolarda, bulunmaması hâlinde aile veya çocuk mahkemelerinden, ceza infaz kurumlarından, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı resmi kuruluşlardan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel eğitim kurumlarından, Sağlık Bakanlığı'na bağlı resmi kuruluşlardan, üniversitelerden, bu konuda faaliyet gösteren kanunla kurulmuş dernek ve vakıflardan, sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog, özel eğitim uzmanı veya psikolojik danışman ve rehberi, çocuk gelişimcisini rehber olarak görevlendirir."

Mahkemece görevlendirilen rehber, denetim süresinin başladığı tarihten, denetim süresinin sona erdiği tarihe kadar bu hizmetini sürdürür. Rehber görevi nedeniyle yaptığı görüşmelerde ve elde ettiği bilgiler yönünden gizlilik kurallarına uymakla yükümlüdür.

Kanunkoyucu, görevlendirilen uzman kişiye bazı görevler yüklemiştir. Bu görevler, 5237 sayılı TCK'nın 51/5. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre uzman kişi:

- Hükümlüye kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda öğütte bulunur,
- Eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur;
- Hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verir.

CGTİHK'nın 104/1. maddesi uyarınca, "cezaları ertelenen... hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psiko-sosyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması... gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri kurulur". Anılan kanuna dayanılarak kabul edilen 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca, Adalet Komisyonu'nun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet Başsavcılığı'na bağlı olarak kurulan şube müdürlükleri ve şube müdürlüğü bulunmayan ilçelerde şube müdürlüğüne bağlı olarak kurulan bürolar, 5275 sayılı TCK'nın 51. maddesinde belirtilen işlerin, usul ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamakla görevlidir. Bu görevler 5402 sayılı Kanun'un 14. maddesinde aşağıdaki gibi sayılmıştır:

".) Şube müdürlüğünün kovuşturma evresinden sonraki görevleri şunlardır:

(...)

b. Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1. (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2. (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3. (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

Kararı verilenlerin, denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak.

(...)

d. 5237 sayılı Kanunun 51. maddesinin beşinci fıkrası ile 191. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek.

e. (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hakim veya Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirmek."

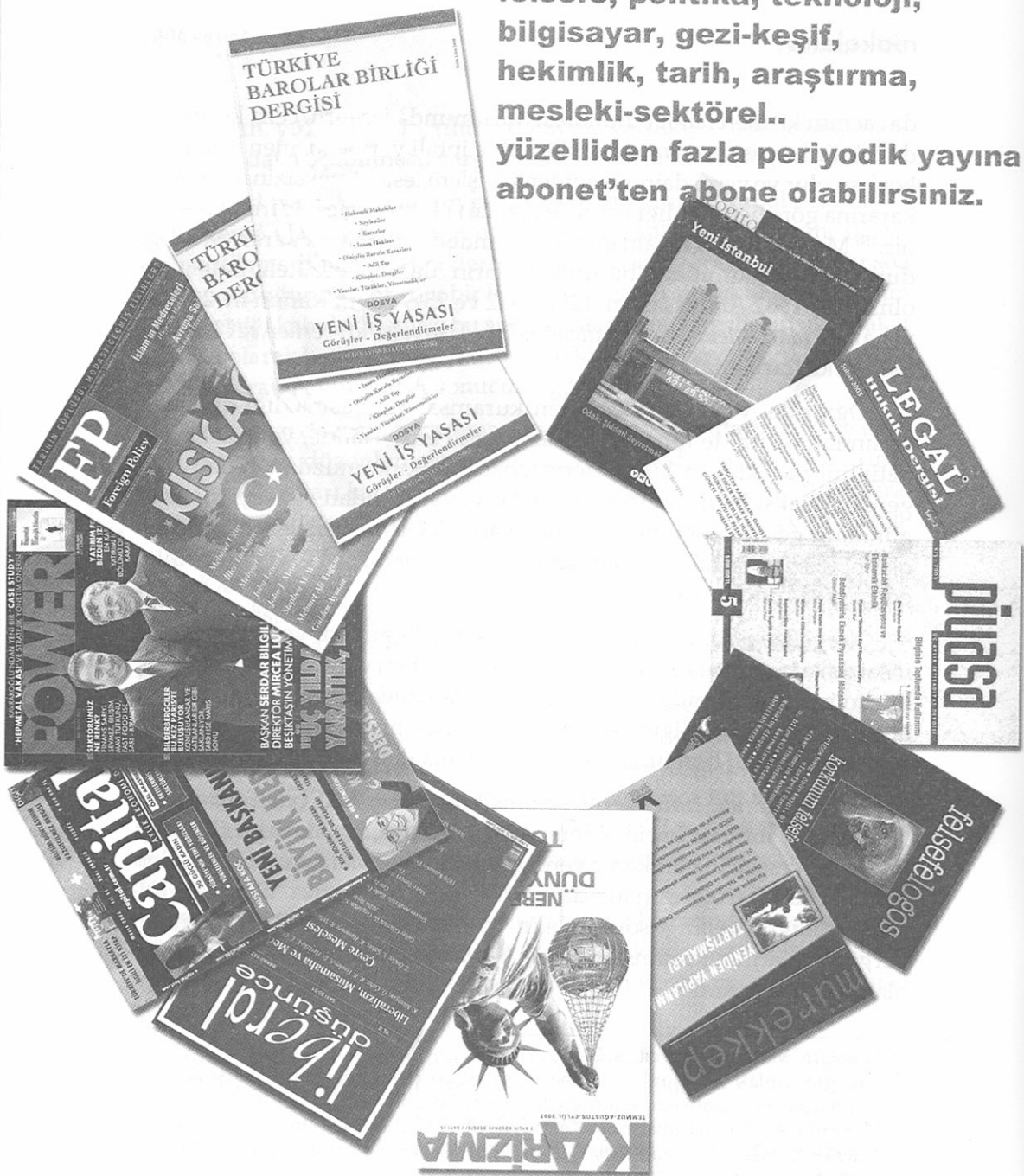
E. Ertelemenin Sonucu

Hakkında erteleme kararı verilen hükümlünün, denetim süresini yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirdiğinin anlaşılması halinde, ertelenen cezası infaz edilmiş sayılır (5275 sayılı TCK 51/8. m.).

5275 sayılı TCK'da Kanunkoyucu, cezası ertelenen hükümlünün deneme süresini yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirdiğinin tespit edilmesi halinde *"cezası infaz edilmiş"* sayarken, 765 sayılı TCK'da ise iyi halliliğin sonucu olarak *"mahkumiyeti esasen vaki olmamış"* kabul etmekteydi. Eski düzenlemenin hükümlünün lehine olduğu açıktır.

Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hakim uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir (5275 sayılı TCK 51/8. m.).

**felsefe, politika, teknoloji,
bilgisayar, gezi-keşif,
hekimlik, tarih, araştırma,
mesleki-sektörel..
yüzelliden fazla periyodik yayına
abonet'ten abone olabilirsiniz.**

abonet

istediğiniz dergi kapak fiyatıyla adresinize teslim

tel: (0212) 210 0 110 ❖ faks: (0212) 222 27 10

abonet@abonet.net ❖ www.abonet.net